

de overheid was en het recht had nedergelegd in eene wet. 1)

Het wetboek is de officieele uitdrukking van het recht in woorden. Nu is elke uitdrukking van het recht des te reëler, naarmate zij meer nadert tot de idee van het recht. Daar is een bewustzijn van recht in de individuen, maar dit bewustzijn is door onkunde en egoïsme zeer flauw en veranderlijk. Wordt nu de wet gemaakt als uitdrukking van het rechtsbewustzijn van een volk, en daardoor een groot deel van de onkunde weggenomen en het egoïsme beperkt, dan staat daardoor dat wetboek in realiteit hooger dan het rechtsbewustzijn der individuen, daar het meer de idee van *het* recht nadert. Maar nog reëler wordt dat wetboek, wanneer het zich conformeert aan dat Woord, dat van Godswegen zelf ons leert wat recht is.

Op louter relatien heeft ook betrekking de *wiskunde* en de *theoretische mechanica*.

Milhaud tracht in zijn werk *de la certitude logique* te bewijzen, dat de mathesis niet zuiver logisch is, in zooverre de evidentie der axioma's niet berust op het contradictoire karakter van hunne ontkenning 2). Hij betwijfelt natuurlijk niet de waarheid dezer axioma's, maar hij beweert, dat zij geen zuiver logische is, en daarin heeft hij geen ongelijk. Wij zijn niet enkel ziel, maar ziel en lichaam, oneindig en eindig, tegelijk. De voorstellingen, die wij door de ervaring verkrijgen, zijn eindig, wij lezen er echter meer in dan het eindige.

Een cirkel, zooals de mathesis die definieert, komt in de natuur niet voor en kan er niet in voorkomen, daar de stof eindig is. Onmeetbare grootheden worden in haar

1) Zie voor dit punt Mr. D. P. D. Fabius l.l. pag. 16 en vlgg. en pag. 34, en Dr. A. Kuyper, Heraut 1895.

2) Pag. 43: «l'evidence des axiomes vient-elle du caractère *contradictoire* de leurs négatives? La nécessité qu'ils comportent est-elle la nécessité logique, celle qui se réclame du principe de contradiction? — En vérité, la réponse ne saurait être douteuse.»